

ברוך שפטרנו

אף שקבעו חכמים הפטרה לכל פרשה מפרשות השבוע, ישנם מועדים בהם נזנחת ההפטרה הקבועה לטובת הפטרה אחרת. בנוגע לראש חודש קובעת הגמרא – "חל להיות באחד בשבת, מאתמול מפטירין ויאמר לו יהונתן מחר חדש" (מסכת מגילה, דף לא ע"א). ואכן, כך פשט המנהג ברוב ככל קהילות ישראל לקרוא בשבת את הפטרת "מחר חדש" כאשר ראש חודש חל ביום ראשון.

ההפטרה מתארת את ברית הנאמנות והאהבה בין דוד ליהונתן. דוד חושש ששאל המלך זומם להורגו ונעדר מסעודת ראש החודש המלכותית. יהונתן, שמתקשה להאמין באשמת אביו, רוקם עם דוד תוכנית לבחינת כוונות המלך. ביום השני להיעדרותו של דוד, שאל מתמלא עליו זעם ומטיח עלבונות קשים ביהונתן ואף מנסה להכותו. יהונתן מבין שאביו נחוש לרצוח את דוד וממהר להזהיר אותו. הוא יוצא לשדה ויורה חצים, כסימן מוסכם מראש המודיע לדוד כי נשקפת לו סכנת מוות ועליו לברוח. השניים נפגשים בחשאי ונפרדים בהבטחה הדדית לברית נצחית בין משפחותיהם.

פעמיים במהלך אותה סעודה מבקש יהונתן לרכך את יחסו של שאול אביו לדוד. בשתי הפעמים מגיב לכך שאול בכעס. בפעם הראשונה הוא מנסה לשכנע את יהונתן להסגיר את דוד בטענה "כִּי כָל הַיָּמִים אֲשֶׁר בֵּן יֵשִׁי חַי עַל הָאֲדָמָה לֹא תִכּוֹן אֶתָּה וּמַלְכוּתְךָ" (שמואל א כ, לא). ובפעם השנייה הוא מנסה לתקוף אותו באלימות – "וַיִּטֹּל שְׁאֹל אֶת הַחֲנִית עָלָיו לְהַכּוֹתוֹ" (שם לג).

שתי התגובות של שאול כלפי יהונתן סותרות זו את זו. בפעם הראשונה שאול מנסה להסית את יהונתן נגד דוד בטענה שקיומו שלדוד ימנע ממנו את המלוכה. אך בפעם השנייה מנסה שאול להרוג את יהונתן, ובכך מנסה בעצמו למנוע מיהונתן למלוך אחריו. בכדי להבין את העומק הגלום בסתירה הזו, כדאי לשים לב למוטיב החנית המושלכת, החוזר בסיפורי דוד ושאל. כבר אחרי ניצחונו של דוד על גוליית והפופולריות הרבה לה

בלעדי לחברי "תורה לבני אדם" - קהילת השיעורים של הרב אילעאי עופרן
ניתן להעביר את הקובץ למשפחה וחברים

להצטרפות לקהילה: www.torah-for-human.com

הוא זוכה בקרב העם, מבקש שאול להורגו – "וַיִּטֹּל שָׁאוּל אֶת הַחֲנִית וַיֹּאמֶר אֲכָה בְּדֹד וּבִקֵּיר וַיִּסָּב דָּוִד מִפְּנֵי פַעֲמָיִם" (שם יח, יא). האירוע חוזר על עצמו מאוחר יותר, כאשר מנצח דוד את הפלשתים, למגינת לבו של שאול – "וַיִּבְקֹשׁ שָׁאוּל לְהַכּוֹת בְּחֲנִית בְּדָוִד וּבִקֵּיר וַיִּפְטֹר מִפְּנֵי שָׁאוּל וַיֵּךְ אֶת הַחֲנִית בִּקֵּיר" (שם יט, י).

הטלת החנית היא סמל לשנאתו היוקדת של שאול דוד. אך כל עוד היה להב החנית מופנה רק כלפי דוד, ניתן היה ללמד על שאול זכות ולהניח כי הוא מבקש להגן על משפחתו ועל השושלת המלכותית שהובטח לו כי תצא ממנו. הטלת החנית על יהונתן, היא ביטוי לחומרת מפלתו המוסרית של שאול. דמותו של יהונתן מכילה לכאורה שני הפכים – הוא גם יורש העצר שאמור לכאורה לרשת את המלכות משאול, אך הוא גם בן בריתו ואוהבו של דוד, שנוא נפשו של שאול. שנאתו של שאול לדוד משבשת את דעתו – הוא נוטל את החנית ומפנה אותה כלפי שאר בשרו. באותה חנית שבה הוא ביקש כביכול להגן על מלכותו, הוא כמעט והורג את ממשיך השושלת.

אל מול שנאתו של שאול, בולטת בהירותו המוסרית של דוד. כאשר מתגנבים דוד ואנשיו למחנהו של שאול מסופר – "וְהִנֵּה שָׁאוּל שֹׁכֵב יָשֵׁן בַּמַּעְגָּל וְחֲנִיתוֹ מְעוּכָה בְּאֶרֶץ מְרֹאֲשֵׁתָיו" (שם כו, ז). למרות הצעתו של אבישי להרוג את שאול – "וְעַתָּה אֲכַנּוּ נָא בְּחֲנִית" (שם ח), דוד דוחה את ההצעה על הסף באומרו – "חֲלִילָה לִּי מֵה' מְשַׁלַּח יָדַי בְּמִנְשִׁיחַ ה' וְעַתָּה קַח נָא אֶת הַחֲנִית אֲשֶׁר מְרֹאֲשֵׁתָיו" (שם יא). במקום לנעוץ את חניתו של שאול בליבו, דוד בוחר רק ליטול אותה ממנו.

כך היא דרכה של שנאה – היא מסמאה את העיניים ומעוותת את הלב. השליט שרואה לנגד את עיניו רק את המשך האחיזה בשלטון, מוכן לעשות כל עוולה וכל זוועה בכדי להגן על שלטונו. ההפטרה מלמדת אותנו באופן פרדוקסלי ועגום – כי המנהיג הזונח את דבר ה' ודרכו ובמקום זה נאבק בכוח על המשך שלטונו, בסופו של דבר יחריב את שלטונו במו ידיו. החנית המופנית כלפי חוץ, סופה לפנות כלפי פנים. דוד חס על שאול ונוטל ממנו את החנית. אך שנאתו של שאול ממשיכה לגאות ולפעפע. כוחות ההרס העצמי יביאו לסופו המחריד, ובהיעדר חנית – "וַיִּקַּח שָׁאוּל אֶת הַחֶרֶב וַיַּפֵּל עָלֶיהָ" (שם לא, ד).

בלעדי לחברי "תורה לבני אדם" - קהילת השיעורים של הרב אילעאי עופרן
ניתן להעביר את הקובץ למשפחה וחברים

להצטרפות לקהילה: www.torah-for-human.com